

## "Cenâb-ı Hak bir şeye emreder, sonra hasen olur; nehyeder, sonra kabih olur." Bunu Mutezile, Maturidi ve Eşari'ye göre değerlendirir misiniz?

Bu konuda İmam Maturidi ve İmam-ı Eşari'nin görüşleri şu şekildedir:

**İmam Maturidî, hüsün ve kubuh meselesinde der ki:** Allah bir işi haddi zatında ve aslında güzel olduğu için veya faydası zararından daha çok olduğu için emreder. (Hüsün emrin medluldür) Allah'ın bir işi emretmesi, o işin aslında güzelliğine delâlet eder. Bir şey mahiyeti itibarıyla çirkin olduğu için Allah o şeyden nehyeder. Allah'ın bir şeyi nehyetmesi, o şeyin aslında çirkinliğine veya zararının faydasından daha çok olduğuna delâlet eder.

**Maturidi'ye göre** hüsün ve kubuh açısından eşya ve işler üç kısımdır:

- İnsan aklının tek başına güzelliğini anladığı şeyler,
- Tek başına aklın çirkinliğini idrak ettiği şeyler,
- Tek başına insan aklının ne güzelliğini ne de çirkinliğini anlayamadığı şeyler, ki bunların da güzelliği ve çirkinliği ancak Allah'ın emretmesiyle anlaşılır.

**Şu kadar var ki;** aklın güzelliğini bildiği şeyleri bile Allah emreder, çirkinliğini bildiği şeylerden de Allah nehy eder. *Aklın tek başına mükellef kılma ve sorumlu tutma hakkı yoktur.* Dini sorumluluklarda sorumlu tutma hakkı yalnız Allah'ındır. Yegâne hüküm veren ve insanları mükellef tutan O'dur.

**Eş'arîler ise:** "*Eşyanın aslında ve fiillerin mahiyetinde güzellik ve çirkinlik yoktur. Allah emrettiği için bir şey güzeldir, nehyettiği için de çirkindir.*", derler. Aklın, fiillerin aslında güzellik ve çirkinliği idrak ettiğini kabul etmezler.

**Mutezile akli şeriatın yerine koyarak şöyle der:** Aklın güzelliğini idrak ettiği şeyler, yine aklın mükellef kılmasıyla vacip olur. Çirkinliği anlaşılan işten de kaçınmak aklın teklifiyle vacip olur.

Bizim kanaatimize göre **Maturidi ile Eşari arasındaki terk farkı;** aklın bazı güzellikleri ve çirkinlikleri keşfetme hususiyetidir. **Maturidi** burada akla biraz daha önem atfediyor, o kadar. Aklın teklif noktasında tesirsiz olduğu konusunda **Eşari ve Maturidi müttefiktir ki;** zaten konunun en can alıcı noktası da burasıdır. **Mutezile'nin** sapkınlığa düştüğü nokta da tam burasıdır.